

ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆ

Հեթանոսությունը բնութեան յայտնություններ էին բաղադրում մարմնական ցանկալարոյց մղումներով: Հեթանոսութեան մէջ՝ փիլիսոփան էր կատարեալը, բանականութեամբ բելադրութեամբ գծուած ուղին, իսկ Քրիստոնէութեան մէջ «Գերբնական»ը հաւատով եւ սիրով լեցուած (Բարի Սամարացին) այացեղ եւ այլադաւան:

Ոչ-քրիստոնէական կրօններու անուանումը քրիստոնէական աստուածաբանութեան եւ գրականութեան մէջ, զանոնք բարբարոս կամ վայրենի նկատելի չի նշանակեր: Հեթանոսութեան սկիզբը թաղուած է խոր հնութեան մէջ:

Հարաւային Ամերիկայի Ազդէզ ազգը 20,000 մարդկային սիրտ զոհեց իրենց տաճարի նուիրագործումին համար: Սոյն տաճարին նուիրագործումին համար արդարացուց պատերազմը, որ գերեվարեն ուրիշ ազգերը եւ զանոնք զոհագործեն իրենց տաճարին նաւակատիփին:

Հեթանոսութեան մէջ գօրեղ էր «եսականություն»: Յոյնին (հեթանոսի) համար անծանօթ էր մարդասիրությունը: Պատուոյ եւ յարգանքի արժանի էր միայն յոյնը, միւս ազգերը «բարբարոս» կը կոչուէին: Հռոմայեցին կոչուած էր նուանելու բոլոր միւս ազգերը:

Հրեայ ժողովուրդն ալ բոլոր հեթանոս ժողովուրդները պիղծ եւ ատելի կը սեպէր:

Նաւում մարգարէն եւս, Քրիստոսի մարդեղութենէն 612 տարի առաջ իր ներշնչուած բանաստեղծութեան մէջ ցոյց կու տայ Աստուծոյ վեհափառությունը ըսելով. «Եհովա նախանձոտ ու վրէժխնդիր Աստուած է. Եհովա վրէժ առնող ու բարկութեան տէր է. Եհովա իր հակառակորդներէն վրէժ կ'առնէ ու իր թշնամիներուն դէմ ոյս կը պահէ» (Նաւ. Ա. 2):

Յեսու մարգարէն. «Ու բոլոր քաղաքին մէջ եղողները՝ այր եւ կին, երիտասարդ եւ ծեր, արջառ, ոչխար եւ էշ սուրի բերնէ անցընելով կորսնցուցին: Ու քաղաքը եւ բոլոր անոր մէջ եղածը կրակով այրեցին, միայն արծաթը ու ոսկին եւ պղնձէ ու երկաթէ ամանները Տէրոջ տանը գանձին մէջ դրին»: «Ու բոլոր քաղաքին մէջ եղողը, այր եւ կին, երիտասարդ եւ ծեր, արջառ ոչխար ու էշ սուրի բերնէ անցընելով կորսնցուցի» (Յեսու Զ. 20-24):

Հին ազգերու մէջ առաքինություն էր ոչ միայն սիրել բարեկամը, այլեւ թշնամին ոչնչացնել: Թշնամիի արին խմել շատ ազգերու մէջ պատմական իրողություն է: Նոյնիսկ Սաղմոսներու մէջ թշնամական անէծքներ կան դէպի հակառակորդները (Սաղմ. ԺԹ. 6-16): Անոր վրայ ամբարիշտ մը վերակացու դիր, եւ Սատանան բող կայնի անոր աջ կողմը.

Երբ դատուի՝ յանցաւոր ելլէ,

Ու անոր աղօթքը մեղք ըլլայ:

Անոր օրերը պակսին,

Եւ անոր պաշտօնը ուրիշը առնէ:

Անոր որդիները որը ըլլան,
 Ու անոր կիներ՝ որբեւայրի, եւ անոր որդիները
 Բափառական ըլլան ու մուրան,
 Եւ իրենց աւերակներէն ելլելով հաց փնտռեն:
 Փոխ տուողը առնէ անոր բոլոր ունեցածը,
 Ու օտարները յափշտակեն անոր վաստկածը:
 Բնաւ մէկը գրութիւն չընէ անոր,
 Ու մէկը չողորմի անոր որբերուն:
 Անոր զաւակները կորուստի մատնուին,
 Անոնց անունը գալու ազգին մէջ ջնջուի:
 Անոր հայրերուն անօրէնութիւնը Տէրոջը
 առջեւ յիշուի, եւ անոր մօր մեղքը չջնջուի:
 Անոնք ամէն ժամանակ Տէրոջը առջեւ ըլլան,
 Որպէս զի անոնց յիշատակը երկրէ վերցնէ:
 Վասն զի անիկա ողորմութիւն ընելը չիշեց,
 Հապա խեղճը ու աղատը հալածեց,
 Որպէս զի սիրտը կոտրածը սպաննէ:

Աւետարանին Քրիստոնէութիւնը
 գրութեան, կարեկցութեան եւ սիրոյ
 կրօնն է: Քրիստոնէութիւնը խորտակած
 է հին աշխարհի կուռք «եսական»
 ամբողջները: Ան վերջացուցած է աւան-
 դական ու մարդկային հաւատալիքները:
 Քրիստոնէութիւնը հայրենասի-
 րութեան գաղափարը չ'ոչնչացուց, այլ՝
 սրբագործեց: Հայրենասիրութեան ու
 ազգասիրութեան գաղափարը քարեփոխ-
 ւեցաւ եւ դարձաւ մարդկային հոգիի
 լաւագոյն զգացումներէն մին:

Հասարակ (հեթանոս) աստուած-
 ները ունէին իրենց օգտակարութիւնը
 մարդոց: Անոնք մարդկութեան մէջ
 կենդանի պահեցին Գերբնականին իղձը
 եւ հաւատքը, հոգ չէ որ ծշմարիտ
 Գերբնականը՝ «ծշմարիտ Հայր
 երկնաւորը» անծանօթ էր իրենց:

Անոնք մատակարարեցին
 մարդոց այն, ինչ որ հանելի էր մարդոց,
 բայց ոչ այն, ինչ որ մարդ կը կարօտէր՝
 փրկուելու համար: Մի միայն
 Անմեծնալի Սուրբն է, որ կը
 գերազանցէ մարդը, փրկելու զայն իր
 անձնակեդրոն փառասէր մոլութենէն,
 որ կը կործանէ միաբանութեան պաշտա-
 մունքային միասնականութիւնը եւ

կ'ուղղէ զայն դէպի մահ:

Տեսնենք թէ որքա՞ն ապականած
 ու եղծանուած են Յիսուսի աւետարա-
 նարոյր պատուիրանները աշխարհակա-
 նացած եկեղեցիներուն մէջ, 2000
 տարիներու ընթացքին:

1. Աստղիկ աստուածուհիին նը-
 ւիրուած տօնը կը կոչուի Վարդավառ:
 Վարդավառը հանդիսացած է
 հեթանոսական շրջանի մեծագոյն տօնը,
 ցնծութեան եւ ուրախութեան՝ նուիրուած
 Աստղիկ աստուածուհուոյն:

2. Խաղողօրհնէքը կու գայ հե-
 ռաւոր անցեալէն երբ սովորութիւն էր
 քերքի լաւագոյն քաժինը նուիրել
 աստուածներուն՝ իրրեւ գոհարանութիւն
 եւ երախտագիտութիւն: Հեթանոսական
 այս աւանդութիւնը ուղղուած էր պտղա-
 րեութեան մայր Անահիտ աստուածու-
 հիին: Հայց. Առաք. եկեղեցին որդեգրեց
 իրրեւ ընծայարեւում զայն զուգադի-
 պեցնելով Աստուածամօր տօնին:

Հեթանոսութիւնը սպաննած էր
 կենդանի առաքելները՝ եկեղեցին,
 հետեւարար՝ եկեղեցին ալ փանդեց
 հեթանոս կուռքերն ու մեհեանները:
 Քրիստոնեայ աշխարհի ընդհանուր
 կենցաղին մէջ իշխողը, տակաւին
 հեթանոսութիւնն է՝ քրիստոնէական
 դիմակի ներքեւ: 12-րդ դարէն սկսեալ
 արուեստագէտներ ներկայացուցին
 քրիստոնէութիւնը յոյն-հռոմէական դա-
 սական արուեստի ըմբռնումով:
 Աստուած դարձաւ այլակերպուած
 անձնաւորութիւնը հեթանոս աստուած-
 ներուն՝ դրամ, հարստութիւն եւ փառք:

Զծամծմենք մեր քառերը,
 խօսի՛նք օրուան եւ պահանջին համա-
 ձայն: Ունի՛նք փառքիւնը պարսաւելու,
 խարանելու, եւ դատապարտելու նոր
 հեթանոսութիւնը (այժմեան Քրիստոնէ-
 ութիւնը) նիւթապաշտութիւնն ու
 մարմնապաշտութիւնը ի՛նչ տարագի

տակ ալ բաժնուած ըլլան այդ հաւատալիքները:

«Հայոց հեթանոսութիւնը կ'ազդէր յունական, ասորական, մագտական կրօններէ: Հայ քրիստոնէութիւնը կամ եկեղեցին կ'ազդուի ուրիշ եկեղեցիներէ: Սակայն հայեր կը կաղապարեն, կ'ազգայնացնեն իրենց կրօնագիտութիւնը եւ կ'ուզեն ցոյց տալ թէ ինքնութիւն մը ունին իրենց» (Կոլոտ, էջ 90-1):

Ի՞նչ է Քրիստոնէութեան իրականութիւնը, եկեղեցական շէ՞նք է, կղերականութի՞ւն է, աւանդութի՞ւն է: Քրիստոնէութեան իրականութիւնը ոգի՞ է, ըմբռնում, ապրում եւ ծառայութիւն: Պէտք է անդրադառնա՞նք որ Քրիստոնէութիւնը հազուստ մը չէ որ մեզի պարտադրուած է: Չենք կրնար զայն հազուստի նման հանել եւ հազնիլ մեր ուզած ժամանակը: Քրիստոնէութիւնը կեանք մըն է, որ կը բարգամնուի միայն գործով եւ կեանքով:

Ամբողջ հին աշխարհը երկունքի մէջ էր եւ անոր ծնունդը Քրիստոնէութիւնն էր: Քրիստոնէութիւնը մեզմէ կը պահանջէ, մտքի եւ սրտի սրբութիւն, բարոյական կեանք եւ սէր դէպի մեզ նման մարդը:

406-451՝ Բաղասուն եւ հինգ տարիներու տեւողութեան մը ընթացքին, հոգեկան ու մշակութային հպատակութենէ յաւերժական ապրումի սլացաւ հայութիւնը՝ թարգմանելով Յիսուսի Աւետարանը հայերէնի՝ անխորտակելի գրաւը Քրիստոնէութեան: Քրիստոնէութիւնը 2000 տարի ետք տակաւին կը մնայ աշխարհի ամենատարածուած կրօնը:

Վերջապէս քրիստոնեայ ըլլալ կը նշանակէ ցոյց տալ խօսքով ու գործով յիմարութիւնը կոպաշտութեան (դրամ դիզելու հարստութեան), որուն մէջ թաղուած է ամբողջ հեթանոս աշխարհը

(Բասներորդ դարու (time is money) փիլիսոփայական կրօնը): Քրիստոնէութիւնը՝ ումանց համար կրօնասիրական նառ է կամ դաւանական մարգամբ... գործնական քրիստոնէութիւնը ամենօրեայ ապրում է կենցաղավարութեան մէջ: Արեւմտեան ափերուն վրայ մեզ շրջապատող զանազան հոսանքները կ'ետնպատակ դարձուցած են Բայբայել Քրիստոնէութիւնը:

Քրիստոնեան այն մարդն է, որ կը ջնջէ իր անձը՝ եսասիրութիւնը, փառատենչութիւնը, եւ կ'աշխատի իր ընկերոջ բարիքին ու Աստուծոյ փառքին համար: Առանց Գերբնական ներշնչման, մարդ հասարակ էակ մըն է, գրեթէ հաւասար անբան կենդանիին: Այս իրողութիւնը լաւ իմացած էին հեթանոսները, աւելի լաւ, քան այսօրուան թեթեւամիտ քրիստոնեաները. անունով միայն կամ շարժումներով քրիստոնեաները:

Երբ Քրիստոս երկրի վրայ երեւցաւ, հնաւանդ երկրի վրայ կը թագաւորէին ոճրագործներ: Քրիստոս է վեճական ու վերջնական գործակատարը հաւատքին ու ո՛չ թէ Մովսէսի Օրէնքը: Կեդրոնական պահանջքը՝ հաւատք է առ Քրիստոս: Քրիստոս է մեր գերագոյն հեղինակութիւնը:

Սուրբ Հաղորդութեամբ հոգիներու միջեւ համագանգուած միութիւն մը կը ստեղծուի: Քրիստոս չպատկանեցաւ անցեալին, այլ կ'ապրի ամէն օր: Ան իր ամենախոնարհ ծագումով, իր օրինակելի բարութեամբ, իր օրինակելի համեստութեամբ, իր օրինակելի գոհաբերութեամբ, եւ մանաւանդ՝ իր օրինակելի աղփատութեամբ:

Երբ փարիսեցիները կը դաւեն իր կեանքին դէմ, երբ հակառակորդները կը պատրաստուին զինք սպաննելու, երբ ամբողջը իր դէմ կ'ելլէ, Ան հիմերը կը

դնէ՝ եկեղեցւոյն, կը բնորոշէ անոր ընդհանրականութիւնը, կու տայ անոր հիմնական պատուէրը սիրոյ:

Ո՞ր իմաստասէրը, ո՞ր օրէնսդիրը, ո՞ր հիմնադիրը, ո՞ր աշխարհակալը պիտի կարենար այսպիսի գործ կատարել, նման պայմաններու մէջ: Ո՞վ կրնայ մեռնելով կառուցանել, ո՞վ կրնայ գերեզմանի մէջ հիմը դնել իր բազաւորութեան: Ինչ որ անհնար է մարդկային ուժով ոեւէ էակի, իրականութիւն դարձած է Քրիստոսով: Քրիստոս կը մեռնի, կը թաղուի, յարութիւն կ'առնէ, կի հիմնէ Իր եկեղեցին՝ երբ ցմիշտ պարտուած կը թուի:

Մենք, հայութիւնը կ'ըմբռնենք կրօնքով, Հայ եկեղեցիով: Մեզի համար իրաւ Հայը, բրիստոնեայ հայ մարդն է, իսկ անկրօն հայը՝ հեթանոս մըն է, որ պարտի մկրտուիլ Մայր եկեղեցւոյ աւագանին մէջ՝ դառնալու համար նո՞ր Հայը, ճշմարիտ հայորդին:

Յիսուս Քրիստոս սոսկ աննման Մարդը չէ՛, ոչ ալ Յիսուս Նազովրեցին, ամէնէն կատարեալ էակն է:

1. Վերոյիշեալ անճանաւորութիւնը կրնայ փոխադրուիլ վեհ անձը ըլլալ:

2. Սոկրատ ընդնշմարել տուաւ՝ հոգիին մատչելի լուսաւոր բարձունքները, շրջեց բարոյականն ու օրէնքները իր ժամանակին:

3. Մովսէս դատապարտեց մեղքը եւ յանցանքը:

4. Պուտտա զանազանեց չարն ու բարին, բայց թէ՛ Սոկրատի, թէ՛ Մովսէսի եւ թէ՛ Պուտտայի կը պակսի բացարձակ Ոգեկանութիւնը, որով համակուած է խօսքը Յիսուսի, որ գործ է միանգամայն:

5. Մարդոց երեւակայութենէն յառաջ եկած դիրքերն ու չաստուածներն իսկ խամանիկներ են՝ բաղդատմամբ Յիսուսի:

6. Յիսո՛ւս, աննման Մարդը, կատարեալ էակը, Աստուածորդի՛ն է:

«Քրիստոս ինք՝ տեսանելի պատկերն է աներեւոյթ Աստուծոյ. Հօրը Որդին, ծնած համայն ստեղծուածներէն առաջ» (Կողոս.Ա. 15)
«Որովհետեւ Հայրը ուզեց, որ Քրիստոս Իր մէջ ունենայ աստուածային բնութեան լիութիւնը» (19):

ԱԼՊԵՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ